

A NOVA TERRA

BOLETIN DECENAL

Idearium das Irmandades da Fala en Galicia e nas colonias galegas d'América e Portugal

PREZOS DE SUSCRIZÓN
Na Cruzá 6 meses, 40 cts. Fora trimestre, 1'50 ptas.
Coste d'un número, 16 » América id... 2 »
PAGO ADIANTADO

NUMERO 117

LA CRUÑA 10 DE ABRIL DE 1920

Redacción e Administración:
PLAZA DE MARIA PITA, 17, BAIXO
(Irmandade da Fala)

Do cursillo de conferencias nazionalistas na Exposición Castelao

A fermosa disertación de Viqueira

Divagaciós engebristas

I Duas verbas

Querendo corresponder ao honor que se me fixo invitándome a falar dende esta tribuna que ten tan gloriosa historia e pol-a que pasaron tantos espíritos, seleitos e grandes oradores, afellas que meditei moito. Houben de renunciar por no hachar-me con forzas d'abondo; mais crêndo que debía pór o que poidera da miña parte sempre na obra da renascenza galaica, fixen un esforzo e tratei de decir algo; este algo son as presentes divagaciós engebristas.

Despois da interesante conferencia do señor Risco onde nos espuxo con tanto coñecimento de causa a arte novad espois das verbas de mestre de Castelao sobre das suas propias obras, despois de todo isto, que poderei contarvos? Pol-o que deixando de lado un traballo de crítica p'ra o que non estou chamado pois confeso que p'ra elo non sei dabondo (e crítica só podía ser unha comprensión fonda da obra de Castelao tal como a fixo el mesmo e o señor Risco) falarei-vos agora dalgunhas cousas que estes «poemetos gráficos» aquí espostos me sugiren; presentarei-vos a falla de cousa mellor unhas divagaciós un pouco derreadas, un pouco bretemosas. Por desgracia hoje non podo dar outra cousa.

E perguntaredes-me d'onde ven ese «engebrista»? Inventein-o eu pr'a expresar algo asín como a tendencia total do meu espírito que s'espon nas liñas seguintes. Engebrista e o que engebrista o que fai a engebridade. Nós que fa-

cemos o que é engebre, a engebridade, elaborando a materia que nos presenta a nosa alma somos en fin de contas ademais de todos o en «istas» que queirades engebristas e engebristas por riba de todo.

II A obra de Castelao

Despois d'este curto prólogo vamos as obras de Castelao, partida das miñas divagaciós d'hoje. Todos estes dibujos que tendes diante son pequenos poemas, ou poemetos, rejos, valentes cada un d'eles admirabel como obra d'arte. Todos eles expoñen a vida de Galicia tan admirabelmente que podían levar un nome só e este seu título sería: Nai Galicia». Eis porqué Castelao é noso, tan noso, porque a sua obra indentifícase con Galicia mesma de maneira que falar d'él e falar de Galicia. E así veredes nestas miñas divagaciós cantas cousas estes poemetos din-me.

III Lirismo

Cal e o ser da alma galaica que s'amostra na obra de Castelao? N'ela hacharemos o esencial d'aquela por que a sua modalidade é engebremente galega. Cal e pois o que poderíamos chamar a feitura mental engebremente galega ou dito d'outra maneira cal é a nosa alma?

ise un capítulo de psicología d'os poetas, capítulo ainda non traballando e p'ra que mancan-nos ainda os datos! Camiñaremos pois n'él mentres non reunan-se os documentos precisos, sobre un chan inseguro, non sobre cimentos inmoibies! Traballo d'exploración e o

que fai falla e d'análisis. Mentres só poderemos falar de vaguedades, d'impresións, mais de todos xeitos un rasgo apésenta-se com'un motivo esencial da nosa alma; este rasgo e ao meu ver o lirismo! Mais que é lirismo! Porque agora non se fala de poesía lírica com'un género literario. Lirismo é algo mais fondo, mais radical, lirismo e unha propiedade da alma. Pode que na nosa vida interior exista unha tendencia, en certa maneira, a vivir nas formas perceptivas narrativas, nas construcións definidas lógicas das cousas que vemos e pensamos. Daquela, o mundo todo e esdrallo esquemático, e nós somos o que se chama apegados a prácticas. Pode tamén que tendamos a nos recollermos en nos mesmos, e tan fondo da nosa alma que as cousas n'ela van como perdendo a sua realidade esterna, e s'esvan en puro sentimento arelante. Estas duas formas d'actividade consciente teñen o seu senso racial. A primeira é objetivista e leva no arte a unha dirección realista externa, narrativa ou épica; a segunda é lírica (lirismo puro) idealista, criadora, música e lírica poética. A primeira é a alma de Castela, a segunda constitutia alma musical de Portugal e Galicia, que nos leva en reminiscencias no mais aló dos tempos) a nosa raza céltica. (Eu fixen esta comparanza ibérica somente p'ra pór mais craro o meu punto de vista non por outra cousa cousa ja que toda comparanza fai-se odiosa). Deste lirismo falei eu cando ainda non coñecía o pensamento de Teixeira Pascoaes, illustre poeta portugués contemporáneo e fundador do «saudosismo» e decer d'unha exaltación do lirismo literario e poe de que vital (ja vos direi algo mais adiante). Neste Teixeira hachou na alma de Portugal, como eu na alma de Galicia (mais próximas a unha da outra do que se crê) como elemento predominante o lirismo. Mais o que é propio de Teixeira Pascoaes é a sua teoría peculiar ja que este momento lírico está recoñecido polos mais d'os escritores portugueses e moitas veces asínt

por Lopes Vieira e Sardinha. Ese elemento lírico non foi tan recoñecido e afirmado en Galicia o que é preciso que se faga p'ra non perdermos o verdadeiro camiño de desenvolvemento da nosa alma colectiva. A historia fala en favor seu (ja que os seus cultores literarios o indican). Todos sobedes que durante a Idade Meia fumos os líricos da Península que até os poetas castelás escribían no noso idioma a súa lírica. Nos derradeiros tempos cando se quixo buscar un elemento popular na lírica antiga de Castela houberon de se contentar con pequenas reminiscencias! E despois de tanto tempo e de tanta opresión ideal o noso lirismo renasce sempre de novo: nos tristes séculos XVI e XVII, p'ra chegar no XIX con Rosalía de Castro até a ter unha significación de precursor p'ra outros movementos poéticos d'España e hoje entre tanta manifestación artística continuamos sendo liristas, continuamos pintando ou escribindo poesía, sendo líricos. Volvendo a Teixeira Pascoaes: despois d'eu meditar sobre do noso lirismo, fun dar ao lirismo portugués e atopeime con Teixeira Pascoaes. Lein-o e vin que nos dous chegábase ao mesmo resultado; mais ainda, os dous chegábase a expresar n'unha mesma verba o lirismo d'os nosos povos e esta palabra é «saudades» ou «soidades»! Saudade e lirismo puro, sentimento esvaído en pura arela ou tendencia.

Eu alma saudosa amo tolamente estas saudades que son o mais deleitoso na vida! Até n'un certo plano poida que teñan un valor metafísico! Mais deixemos agora estas filosofías. Hay unha antiga lenda nosa (para algúns d'orige céltico) que expresa o noso lirismo, saudosismo ou musicalismo. E ista lenda a do monge e aquel cantor d'os ares que se chama o rousinol. Un monge que moraba n'os campos (un monge poeta certo) un día a escismar, pensou: cómo será o paraíso? A Nosa Señora ordenou entón unha milagre envolvente de todo o seu encanto celeste. O bon monge ouviu logo un paxariño, cantando en tan bon son, que recollido n'un delicioso extasis, estivo un tempo que lle non pareceu mui longo. Calou o paxaro; o monge voltou para o seu mosteiro e con grande asombro seu, atopou-se que ninguén o alí coñecía, que todo mudara mentres escoitaba o canto soavísimo e macio do paxaro.

E era que o estivera ouvindo trescentos anos, que estivera en éxtasis musical trescentos anos! Aquel monge embriagado de música é un símbolo da nosa alma galega musical, soñando (ou vivindo intimamente que mais da?) nas beiras rumorosas do Atlántico.

Decía-me un amigo meu negando que

os artistas galegos fosen bohemios: os artistas galegos tén-alma de monge; certo digo eu agora d'aquel monge que escoitou cantar o rousinol, d'aquel monge poeta! E certamente Castela é d'elles porque seu arte e eminentemente lírico tanto que o seus dibujos son poemas líricos, cantos exaltados que ben se poideran comparar con vellas cantigas, que sempre eternas, fan-se agora eminentemente cantigas do futuro, dun futuro grande e fecundo.

Eu non creio que ninguén da nosa raza poida ser feliz sen escoitar este rousinol divino. E cantó non-o escoitaron aínda! Temos que facer un esforzo, temos que profundir en nos mesmos, chegar a mellor de nós, ao noso mellor. Eu! Os esforzos individuais non abundan; temos que vivir na comunión espiritual co'o noso povo e asin por unha reviviscencia colectiva poderemos reconquerir, o que é mellor en nós: o lirismo. Un exemplo que seguir e tamén o de Castela que soubo chegar a alma d'os homes e das cousas da súa

TEORÍA DO NAZONALISMO GALEGO

POR

Vicente Risco

Libriño no prelo, que vai
sair axiña á venda, e que
deben lêr todol-os galegos.

IMPRÉNTASE N'OURENSE

terra que soubo aínda mais, o que non está o alcance de todos, deixar, sobre uns poucos de papés esta alma. Cada momento do noso lirismo lateja en cada un dos seus dibujos que por esto son tan líricos como cada poesía de Rosalía de Castro. E a cantiga eterna vai a través dunha gama sonora, dunha caricatura a outra cada vez mais grave, mais pungente e mais ergueita!

IV

Revolta

Eu ja dixen que os dibujos de Castela eran un canto á vida; mais enténdase coma se debe entender: a vida real e verdadeira. E tamén dixen que esta vida era ja de Galicia. Que pode ser un canto desta Galicia, desfeita, n'un renascer do loita, mais que unha

chamada de justiza! Os dibujos de Castela craman pois justiza, berran varudamente, sen eufemismo: revolta! Fixádevos!: Comezamos co's «escravos do fisco», traballando a dura terra, cansa de producir, baixo un ceo negro, vellos sen esperanza algunha, penetrados d'efadiga! ¡Para qué! P'ra levaren despois, tristes pastores que non ouviron com'os de Belén a boa nova, o froito do seu traballo a quen os asovalla e os aldraya quizais n'unha filla querida, aos donos avaras a chuchar na súa sangue! A escola está pode que deserta; n'ela se «pega» e non s'adeprende; «heira que fede». Mais ou tristura con todo este o povo non canta todavía un himno de revolta e guerreiro, o povo non pide ja vendo que é inútil, nen pan nen liberdade. O povo emigra. E nós, os que vemos días e días esta triste emigración faceríamos un crime, ao non traballar p'ra a evitar se non fosemos por desgracia tan inconscientes! Algúns van en busca de pan, mais outros van-se porque non poden vivir aínda con pan, sendo escravos; algúns voltarán. ¡Cómo! P'ra morrer desfeitos por traballos e doenzas como aquel que dí: «Sebe meu pai eu non quería morrer alá!», tamén as veces, con lembranza do vello aldraxe, dispostos a loitar con alma agre. (Mais para un que se salva cantos se non perden!) P'ra seren libres tamén fala Castela artista aos galegos pois lles dí: a vosa Galicia que amades ou inconscientes é triste e sofre mais podedel-a facer libre e grande! O arte non pode pecharse na súa torre marfin chegará a hora en que por falla de ar morra. O arte ten que vivir o ar libre, ao ar da vida, da vida real, p'ra ser arte.

O arte de Castela é grande entre as cousas porque sabe traducir en todo o seu senso a miseria e a dor da Galicia d'hoje, porque sabe cantar libre destes tristes motivos como cantou Curros e Pondal un himno de revolta e liberdade. E il, no nosa Galicia relembra como ninguén o latejar da alma do mundo, e il nos traí como ninguén o poema heroico que está escribindo a humanidade na súa loita, por mais nobreza e ben aínda que tecido con angurias de crime e fame e que rematará co'a imprantación da aristocracia moral no mundo, co'a era da filosofía. O arte ten a alta misión d'espertar os espíritos durmientes. E na nosa terra fan falla moitos Castelaos. ¡Adiante mocidade!

V

Nacionalismo

O nacionalismo de Castela é agre! Probabelmente de todos os elementos do seu arte o mais difícil d'enxergar na súa realidade é o nacionalismo.. Como

temos qu'entender aquí o nacionalismo! Nacionalismo é afirmación de toda cousa nada nun povo: dos seus costumes, dos seus artes, da sua fala; e indo mais aló d'esta afirmación é progredir p'ra esta afirmación cada vez mais alta, mais grande. Algúns sinten que isto é unha regresión unha volta atrás ou unha rachadura perigosa! Como pode s'entender na sua verdadeira esencia o nacionalismo e pol-o tanto o de Castela? En poucas palabras quero eu falar-vos agora desto.

Co'o comenzo do século XIX surdiu no pensamento humán o que se acostuma a chamar senso histórico. ¿Qué é o senso histórico? O coñecimento de que toda produción humá ou mellor de que toda existencialidade humá pol-o tanto a nación, ten o seu proceso histórico, desenvólve-se historicamente. O senso histórico val pois p'ra a vida de Galicia como p'ra a d'outro povo. E decer; Galicia con toda a sua cultura s'explica considerándoa nun desenvolvemento proguedente, n'unha superación no tempo. O senso histórico fai comprensiva toda forma humá e deixa-nos abranguer unha conceición universal da humanidade. Goethe decía n'unha poesía que leva por epígrafe, por certo, o título de «Moderno» o que sigue:

«Como póde-se comparar Hans van Eyck con Fidias? Eu vos insino que debe s'esquecer un pol-o outro. Se considerádes sempre un d'eles poderías aínda estimalo? Así é o arte, así o mundo: cada cousa agrada en virtude das outras cousas».

Así é o mundo é así é o arte: evolución, proceso, reconece Hegel que ten cióna o expór lógicamente.

A humanidade unha en idea desfai-se na sua realización en momentos concretos e individuais. Individualidades que ven a coincidir en punntos centraes, nacións, que son os pontáes verdadeiros da cultura. Pois en derradeira instancia onde se basa, comercio, ciencia e outras actividades humanas senón nas nacións?

A humanidade p'ra cumprir todas as promesas que leva no seu seo, ou mellor aínda p'ra criar todo o que leva en potencia (poi santes de ser ondejar?) desfai-se en nacións. Já a vida precisa p'ra ser do principio de individualización ou seja de ser como individuo ou concreción de individuos. O mesmo principio é o da evolución humá que tamén é cósmica, e decer, unha parte do proceso universal. Como vedes o meu nacionalismo ten unha base cósmica e metafísica. A humanidade desfai-se en nacións porque precisa orgos. As nacións son pois orgos da humanidade. Elas fan todo o que é facedoiro en cada tempo. Non nun momento de tempo se-

nón no se sucederen dos tempos. E aquí tamén, cada unha ten sua misión; e cando a sua misión fina, morre! Mais a misión de Galicia chega e por esto rexurde. S'é lei o se desfacer a humanidade en nacións e preciso por esto s'opóren entre si as nacións; d'eiquí os conflitos por veces, chegando até o sanguiniento, até as duras verbas e os exclusivismos.

Mais a humanidade non poder fícar aquí na sua marcha; ten que ir alem, porque no seu seo radica a saudade d'armonía. A contraposición na multiplicidade das nacións ten-se que resolver n'unha nova unidade. E que pode ser esta unidade? Fixádevos ben e sera-vos evidente: esta unificación non ha ser mais que a volta de todas as nacións a seo da humanidade mesma. Mais estas nacións non poden deixar o seu ser pois régen-se pol-a lei suprema da individualidade (todo, o que é, é como individuo). Como voltar pois a seo humán? Creando unha nova individualidade superior: a humanidade mesma, armonía das deiversas nacións.

Un exemplo o tedes no individuo humán. Un home que se desenvolve tamén historicamente non pode ser mais que como individuo, como tal home concreto no seu individualismo pol-o decer así. El ten que ser tal ou cal individuo non pod eser nen seu pai nen seu irmao, nen seu amigo nen aínda, o amante se non pode facer un s' ser o'a sua ben amada! (Os amantes quixeran ser s'amente un, con duas almas. E con con duas almas porque con unha, ou tristura, non poden vivir). Ser individuo é ser, é lei de ser; mais como sae o individuo de si mesmo, deste seu isolamento que ja as veces lle doi? E deixando de ser o seu propio ser? Non; é sendo él craramente. Nas mais grandes crises nas mais grandes oposicións sinte o seu atage ideal c'os outros. E erguendo-se sobre si, entrando en relacións c'os outros forma unha realidade superior; fundatelmte na nación na sua primeiramente, despois na humanidade. E así como o individuo a nación que tamén é, procede. E non pode entreterme mais neste.

Resumindo: o descopñimento en nacións é un momento capital no proceso da humanidade porque a nación é orgo da humanidade neste proceso. A nación é pois esencial. Por esto pode calqueira juntar en si mesmo: o universalismo e o nacionalismo, e sendo nacionalista facer sua, con todas as suas consecuencias a sentencia antiga de Demócrito que di que «a patria de un alma nobre é o mundo enteiro». Por eso pode-se ser, universalista (porque en calqueira momento da evolución espiritual se descobre a humanidade) e nacionalista ao mesmo tempo, nun sen-

so infinito e ontológico, en canto reconece-se preciso p'ra a humanidade se facer en nacións, en proceso infinito, para cumprir a sua obra. D'este xeito é-se nacionalista primeiramente en Galicia mais despois tamén en Irlanda, Polonia, Egipto, en Finlandia ou Letonia pois a alma recorrendo o mundo entende necesariamente cada nación. Tamén eiquí ten a sua explicación o feito que ao mesmo tempo que co'a guerra actual surdían tantas novas nacións no mundo, se acentuase o movimento internacionalista. Nación é humanidade son termos correlativos.

Este é o nacionalismo cósmico e metafísico que vejo eu na obra de Castela: Galicia ten que ser, debe ser porque é un momento esencial no progredir de humanidade.

Mais non abonda c'unha posición negativa. Non abonda c'unha afirmación exclusiva. Temos que dar un paso mais adiante. Este paso é de síntesis d'armonía; este paso é un paso para a outra vez o seo da humanidade. Porque supoño que ja vos teredes decatado, o nacionalismo non é, politicamente, separatista según os seus principios mesmos, filosóficos, o nacionalismo fronte a todo separatismo é unionista. Toda nación hácha-se comprendida no seo da humanidade. Mais antes de chegar a esta sua comprensión suprema, a esta sua organización suprema, organización (que eu presinto non só como política, senón como ideal), pode entrar n'outros enlaces unha nación por novos atages podíamos decer históricos que a obrigan. Surde entón o nexo federativo e como as nacións se complementan na humanidade, comenza a sua complementación, historicamente necesaria nas federacións. De maneira que a estridencia nacionalista resolve-se como un acorde disonante n'unha consonancia federalista. No caso concreto de que tratamos no caso de Galicia n'unha federación ibérica, mais grande, mais fecunda que esta unidade de forza (ja ben vella) que se chama o reino unido de Castela e Aragón feita no século XV pol-os Reis Católicos que mais val esquecer neste terra que eles asovallaran!

Nazonalismo e arte

Por outra parte o nacionalismo sendo evolución é-o pol-o tanto de produción: é fonte da produtividade estética. Supondo un home músico, d'alma música (e decer no senso anterior da nosa alma) facéde-lle traballar no arte contra de sua propia lei o individualidade, facéde-lle proceder épicaamente (no noso senso). ¿Qué surdirá? Nada de valimento. Considerado agora un povo na sua totalidade; facéde-lle proceder por falla de cultura ou por outro motivo somellante, imitativa-

te fora da sua persoalidade. ¿Qué surdirá? Obras de segundo orde. (Por desgracia temos tantas na nosa terra!). E por isto, que a historia fala sempre en favor do artista que comprendeu o seu propio ser ou o artista de raza. Exemplos hai tantos que non teño tempo p'ra os citar. Constituíen eles a historia do arte nos seus momentos capitaes. Exporei-vos sómente algúns contemporáneos é que todos coñecedes: Mistral hachou a alma de Provenza e escribiu en provenzal de maneira que foi según din ja en Francia o mellor do mellor. Ibsen tan lido e relido ja hoije, d'onde trai a súa fama mais que o descubrimento da alma noruega? Pode-se decer o mesmo do sueco Strindberg por desgracia tan pouco coñecido e traducido entre nós. E como derradeiro caso: Rabindranath Tagore o poeta mais universal d'os nosos días o admirado no mundo enteiro o grande entre os grandes: ¿Quén é? Un bengali e que escribe en bengali, unha nobre língoa da India que cuase ninguén entende en Europa un bengali con toda a alma que até non mira con mui bons ollos as cousas d'Europa. E iste poeta chega ja na súa fama a ter un posto nas historias da filosofía (sobre d'él acaba de s'escribir un libro agora, que expón o seu pensamento filosófico) ¿Qué fixo Rabindranath? Descubriu a alma india, descubriu o seu propio ser e co'a forza artística necesaria cantoun-a nos seus versos.

E o mesmo caso o tendes no nunca d'abondo admirado Castelao. El tamén o primeiro entre os pintores nosos, chegou ao fondo, na nosa alma e soubo darlle o contorno que lle facía falla. Craro que non abonda mirar, ollar e indagar fai falla ter talento, ter alma especial, ser poeta ou pintor. Mais tampoco esto abonda sen o outro. Castelao volveu sobre a súa raza e con un raro talento hachou un camiño. Mestre ja para os que veñan quedara na nosa historia galega como un criador e como un modelo. Modelo p'ra todos outros: de esforzo traballo, precedimienta e enerxía p'ra desceren ao mais fondo da nosa alma galega.

VI

Saúdo aos artistas

Eu que falo por primeira vez de arte na miña terra non quero deixar de saudar desde esta tribuna aos artistas galegos. Recibide pois o meu mais fraterno saúdo: Pintores que poñedes sobre do lenzo a admirable policromía de Galicia, o verde de prados e boscos, o azul de rías e mares, o amarelo de tojos e abals, o roxo das mais por min amadas flores, as queiroas, os grises azuados da noite e a chuvia d'ouro fecundante do día, as brétemas enmeigadas; escultores arquitectos p'ra quen eu

pido un pouco mais d'amor as cousas da nosa arquitectura popular; poetas que extendedes no futuro ilimitado a fama do noso lirismo.

De vos todos, vaia cada un polo seu camiño, traballe cada un según seu ideal. E ista a maneira única de hacharmos o verdadeiro carreiro p'ra a creación, de mañá. Mais que entre todos nós, amantes do arte, exista una comunión ideal que faga a nosa obra fecunda, que faga que ningún esforzo se perda, que produza a juda p'ra o que comenza e p'ra o que traballa. E asin os esforzos de uns e outros, se entreteendo, chegaran a criar ben agiña unha escola galega.

Porque nunca houbo tanto artista de talento como hoije. E non me refiro sómente os que trunfaron ja e levaron o noso nome mais aló das fronteiras; refirome tamén aos que aínda comezan aos que debemos axudar porque entre estes existen homes de gran valimento (eu estou certo) que serán o día de

mañán precursores de novas vías p'ra o arte. Eu dende aquí co'a miña homimañá precursores de novas vías p'ra loita, quixera dar-lles ánimo p'ra porriba de todas as contrariedades seguiren fiés ao seu temperamento; cultores no seu peito de todas as rebeldías d'artista.

Nunca a vida espiritual de Galicia latejou con tanta forza, nunca houbo sinas tan non enganosas d'unha definitiva renascenza da nosa vida inteira, nunca vellos e mozos s'atoparon tan dicidamente no ideal redentor da terra escrava. Non hai que deixar pasar a ocasión; hai que ir a ela con plena consciencia, hai que ir a ela no arte e en todo, hai que ir a ela co'a mais grande ledicia! P'ra loitar, p'ra vencer, p'ra c'un optimismo infinito facer sobre das ruínas da nosa Patria, a nova, inmensa, prodigiosa Galicia que mora nas saudades dos nosos peitos.

Si—poeta amigo— os tempos son chegados!

Froitos da Asambleia de Santiago

Outro triunfo do Nazonalismo Galego

O espírito santo das «Irmandades» espállase

Os nazonalistas galegos conquerimos uno novo loureiro. O que non lograron endexamais nin catadráticos, nin políticos da nosa Terra, lográmol-o nós, en vintecatro horas.

Referímonos á Cadeira de Língoa e Literatura galego-portuguesa, qu'ena de fonda xusticia eisistise na Universidad de Compostela e que levara a Madrid pra que aló fracasase o noxento e asoballadore centralismo, namentras se lle tiña dado á Universidad barcelonesa a Cadeira somellante de língoa a Literatura catalano-provenzale.

En primeiro termo, este ósito que oxe rexistramos débeseles ós exemplares e meritorios rapaces da patriótica e santa «Moceda Escolar Nazonalista» de Santiago. Pro élo foi froito indiscutible da II Asambleia nazonalista, obra das gloriosas e históricas «Irmandades da Fala».

Tódol-os xornaes o reconoceron así, agás a laberca e perniciosa «Voz de Galicia» da Cruña, defensora d'antigo de cantos cacicatos noxenetos e ruiños eisisten na Galicia. «A Voz de Galicia» tan adulona e servil coma de cote, quer adicar-lles os loureiros da vitoria ó Lino Torre, i-o garcipretista Cotarelo.

E isto faceríanos escachar de risa se non resultara aldraxante p'ra verdade honrada e prá xusticia reuta.

«A Voz» inda coida que estamos nos vellos tempos da moura escravitude mo-

ral da nosa Terra. Inda crê que os diputados son outra cousa que criados dos destritos que os elixen. Inda coida que ténselles que agradecer ós diputados o que faigan por atender as demandas dos seus eleutores. E vive moi trabucada. I-ha levar moitos disgustos. E finará—se non reitifica o seu criterio caicquil—por non ter outros lectores que os servos obrigados ós oligarcas malditos do chán galego.

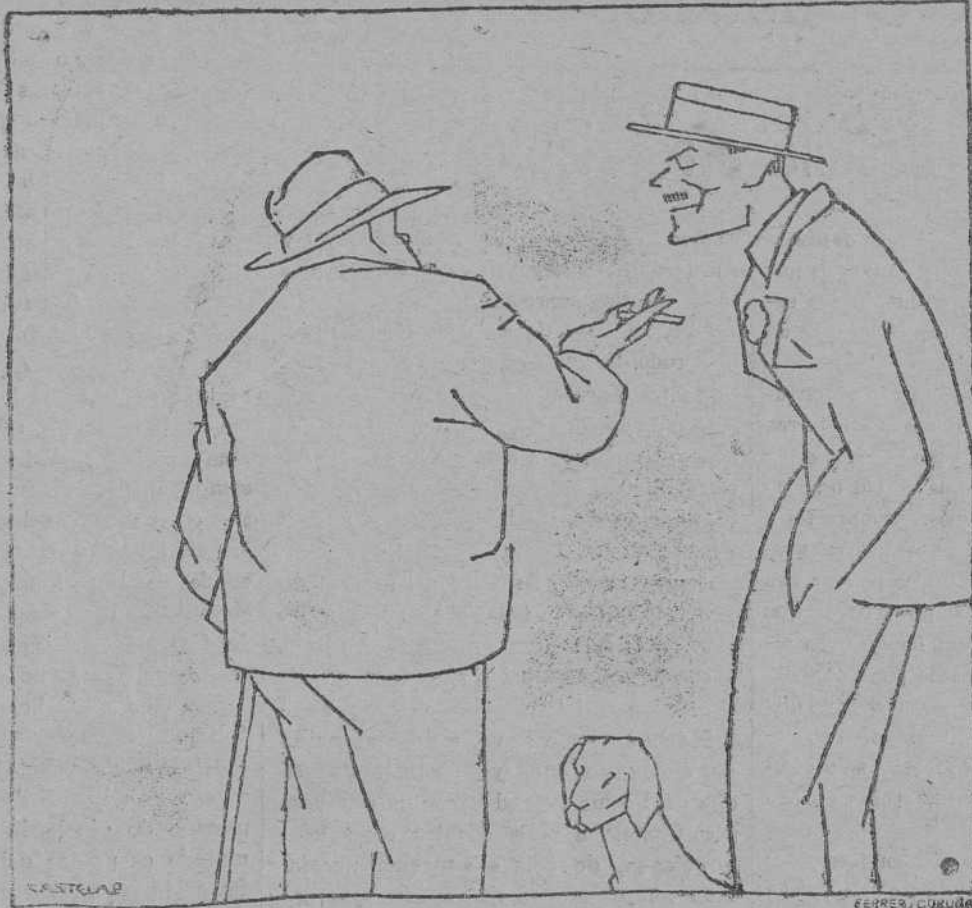
Coste, pois, que o nazonalismo galego, cada un día mais forte, rexo e culto, gañou un novo loureiro que ha servir d'estímulo pr'ò conquerimento doutros moitos.

Os que ven na nosa língoa gloriosa, na língoa do traballo e da arte enxebre—qu'é a nosa única arte propia—un perigo pr'ò porvir dos caciques e dos asoballadores da Pátria, rabeen canto queiran. Mais seipan que a língoa galega vai camiño de ter reconecimento oficial e que cada día somos mais a falala e cultivala.

E pol-a língoa, soio pol-a língoa chegaremos a impór ó mundo unha civilización propia, afincada na nosa propia liberdade e resellada co'a nosa i-alma propia. Pois de seguirmos no bárbaro esquecemento da língoa nativa, axiña deixaríamos d'eisistire coma pobo no mundo, pra ficar reducidos ó xeito triste de territorio colonizabre.

Mocedade galega, ¡Terra a Nosa! I-adiante...

PARADAS, por Castelao

—Yo le soy partidario de un regionalismo bien entendido.
—Eso es: cómo la caridad bien entendida... ¿y luego?

O Teatro Galego

Temos que faguere o seu Catálogo

A todos cantos ó presente artigo lerén e máis entenderen, saude.

Sabede qu' o Teatro Galégo xa non é unha esperanza, senón unha realidade.

Que como veridades n' isto mesmo boletín, poucos números fel, o ano pasado fixéronse na rexión cincuenta e tantas funcións teatraes galegas.

Que n' isas funcións estrenáronse moitas obras pensadas e máis escritas en galego.

Qu' isto foi continuación do que xa fixera nos anos anteriores,

Que coma consecuencia d' esta campaña, o público apégase cada día máis ó Teatro galego.

Que por igual xeito crece o número dos aficionados, homes e mulleres, que forman cadros decramatorios escrusivamente galegians.

Que, seguindo por iste camiño adiante, non tardaremos moito tempo en tere verdadeiras compañías teatraes galegas.

Que pra qu' isas compañías poidan formarse os seus repertorios, fai falla catálogo, d' unha maneira o máis completa posible, as obras teatraes galegas.

E que pr' os verdadeiros galegos, ningunha cousa debe habere máis grata que servire á Galicia, Nosa Nai e Señora.

Por todas istas razóns e outras máis qu' andan ós trambullons na moleira de todos os galegos anxebres:

Rogamos, pregamos e supricamos á todos cantos teñan noticia, referencia, lembranza, exemplar ou endicio d' algunha obra teatral galega, contribúan á formaceón do Catálogo de que trátase, mandándonos estes óus algúns d' estes datos:

- Título da obra.
- Nome do autore.
- Cras (drama, comedia, xoquete, zarzuela, diálogo, monólogo, etc.)
- Número d' actos.
- Día do estreno.
- Lugar e povo onde s' estrenou.
- Acollemento que tivo.
- Está emprentado ou non

Os autores son os máis obrigados a dar esta informaceón, xa que pra lles é de máis comenencia que pra nade o contrepoire co seu granxido d' area.

O mestre Carré Aldao danos un bó avax-

ce pra ista labore, no seu gran libro "Literatura Gallega"; e non deixará, certamente, d' acodire agora con datos moi importantes.

Confianto en que poderei levar ó cumpra ista obra que me porpuxen faguere co axuda dos bós galegos, mándolles por adiantado a sincera manifestaceón da miña gratitudo.

E ós qu' inda coiden que non somos homes d' erguere un Teatro propio, grande, forte, asoballador, recordareilles qu' un reloxeiro briceonés, adicado as suas horas de vagare a escribire obrinas teatraes, foi o que cimentou o Teatro Catalán, ó que foi o recoñecer o Teiro Castelán obras que coma "Terra baixa", "A Nai", "O Místico", "Mar e eu", e outras máis, son hoxe coecidas no mundo enteiro.

Os que queiran axudarme n' ista labor patrioteca, derixirán a sua correspondencia ó meu domicilio (qu' ofrezolles de curazón) na rua de "Velázquez Moreno, núm. 47, principal, Vigo"

AVELINO RODRIGUEZ ELIAS

***

Pégase á todos os periódicos de Galicia que fáganse eco da idea esposta por Rodríguez Elias no anterior artigo, pra contrepoire á máis rápida recoleita dos datos qu' han service pra coecere a verdadeira importancia de noso tesouro teatral.

Divagaciós

A épica castelá e a lírica galega

Mentras que en Castela homes descoñecidos pra nós facían o poema do Cid, os galegos espresaban o seu pensamento nas estrofas dos cancioneros e das Cantigas do Rei Sabio.

Pero a que predominaba era a nosa civilización. O noso senso íntimo ía polas terras adiante impondo os seus valores rexos e inmortaes. Nese mesmo poema do Cid o senso galego ten brilores propios. Sempre foi a nosa unha civilización con caracteres grosos que se fixo ver ben. Pudéronse rir das nosas cousas; pero nadie puo negar que tiñamos cousas nosas. E así, houbo quen dixo que a literatura da idade meia de Galicia ten escasos merecementos. Sen dúbida comparabana cas literaturas do Renacemento ou do século de ouro. Máis se a comparación fixéranna coas literaturas do seu tempo veríana inxente.

O espírito noso lévano os conquistadores galegos tanto como os literatos. No poema do Cid pasan os guerreiros galicianos, servindo o seu rei ca fidelidade conque Galicia sigue a León e a Castela, caladamente, sin aquelas arelas de ambición e de aventura que foron dote dos mesmos castelaos.

"Al rey don Alfonso en San Fagunt lo [falló.

Rey es de Castiella e rey es de León
e de las Asturias bien a San Calvador,
fasta dentro en Santi Yaguo de todo e se-
ñor
ellos condes gallizanos a él tienen por se-
ñor."

Denantes de que no poema se diga de onde é señor Alfonso VI faise unha numeración dos exercitos do rey:

"El rey Alfonso a priessa cavalgava,
Cuemdes e podestades e muy grandes
mesnadas.
Hantes de Carrión lievan grandes com-
pañias.
Con el rey van leoneses e mesnadas galli-
zianas..."

Vanse celebrar cortes en Toledo e o rey dirixe cartas os seus povos:

"enbía sus cartas pra León e a Santi Yaguo,
a los portogaleses e a gallizianos..."

En toda a vida de Galicia brila a fidelidade. Nos outros seguimos a os que están mais preto dos lugares da conquista contra os mouros e que teñen o que hoxe chámase a hexemonía. E os mentes unha hexemonía guerreira, pois a hexemonía espiritual fíciase na Galicia. E o mesmo que a hexemonía que na guerra Europea tivo Francia. Os seus países invadidos, os seus maiores

esforzos de tudol-os ordenes pra salvar a sua terra do estranxeiro dáballe dereito a tel-a dirección suprema.

Pero, ademais, Galicia é na Hestoria, sobre tudo, un povo espiritual, de arelas intelixentes e pensativas

O Cid concédelle toda a importancia que no seu tempo tiña a nosa rexón na vida nacional.

"mios fijos sodes amos, cuando mis fi-
[jas vos do;
allá me levades las telas del corazón.
Que lo sepan en Gallizia e en Castiella e
[en León,
con que riqueza enbio mios yernos amos
[a dos."

Háchase, como se ve, a nosa atención na época da epopeya castelá. Parece que do Poema do Cid inxenuo, pasárase por Castela a máis afoutas concepcións populares, de bela e suprema poesía. Non comprende un que a raza que ten o poema do Cid non fixese a epopeya de moito mais altas empresas suas que as do Cid: a empresa dos conquistadores. A o fin i-o cabo o Cid non é mais que un produto individual de Castela tan alleo ás empresas da nacionalidade que esta figura e os seus feitos intradín a ida de España ao Norte de Africa, a Marrocos, que moitas xentes quen que sexa un ideal histórico de España, e que debe selo xa que todolos gobernantes de España manteñen o exercito da Nación no outro lado do Mediterráneo e a maioría dos partidos políticos sosteñen a necesidade do Protectorado alá. Ademais, alá foron os guerreiros de moitos grandes reises hispanos.

Pero o Cid non quixo ir a Marrocos.

"Allá dentro en Marruecos o las mez-
[quitas son,
que abram de mi salto quicab alguna
[noch
ellos lo temen, ca non lo piensso yo:
no los iré a buscar, en Valencia seré yo,
ellos me darán parias con ayuda del
[Criador,
que paguen a mí o a qui yo ovier sabor"

E un héroe de empresas íntimas que loita co conde de Barcelona príncipe cristiano, por certo vencendo porque

"Ellos vienen cuesta yuso, e todos
[trahen calças;
elas siellas coçeras e las cinchas amoja-
[das;
nos cavalgaremos siellas gallegas, e hue-
[sas sobre calças"

E logo rifa cos infantes de Carrión

seus xenros. As suas empresas non teñen unha tendencia nacional senón que surxen de arelas individuais.

Despois dos feitos do Cid veñen aquelas outras grandes empresas da conquista de América. E a epopeya non canta a inxenta obra de Colón, Pizarro, Cortés e Balboa. Da reconquista hai o poema do Cid que anque levemente déla ocupa. Pero o verdadeiro esforzo babil, afouto de España, a conquista de América, non inspira os cantos nacionais. ¿Por qué? Nós vimos falando da civilización galega que tiña sua personalidade tanto nas letras como nas armas. Nas letras somol-os directores. Nas armas cumplimos fieles os nosos compromisos. Na industria damos entre cousas as «siellas» de guerra que sirven a Cid para trunfar na loita co conde de Barcelona, que trae as cinchas floxas e as «siellas coçeras». O Rei de Castela está orgulloso das suas terras gallegas. O Cid quere que cheguen a Santiago e a Galicia as novas dos seus feitos.

Dí Menéndez Pidal, e nós así o creemos, que o Poema do Cid é da segunda metade do século XII. Nesa segunda metade os poetas galegos eran a manifestación mais vigorosa do espírito galiciano. Aquel poeta crego que se chamou Ayra Núñez, escribía xa estonces os seus poemas de amor e de filosofía que son os que mais se aparrufian co senso filosófico de Galicia. Ayra Núñez, certamente un dos mellor se poetas galegos de todol-os tempos facía na segunda metade do século XII aquel poema:

"Porque no mundo mengou a verdade
Punhei un día de a ir buscar
Eu por ela fui a preguntar
Disseron todos: Alhur la buscade,
de tal guisa se foi perder
Que non podemos en novas aver,
Ven ja non anda na irmandade..."

Xa estonces facía tempo que na irmandade non se hachaba o que Ayra Núñez, o gran crego de Santiago, andivo buscando. E pasaron cerca de oito séculos e aínda andamos todos buscando a verdade e non-a atopamos. E a única gran verdade que foi conclusión de todol-os grandes períodos filosóficos. Que non se sabe nada. Que non se hacha a verdade. Que os homes rifan e rifan sin pórese de acordo.

O humorismo e o filosofismo de este poema de Ayra Núñez son a síntesis do senso galego. Raza de filósofos que anda buscando a verdade non so pol-os conventos e mosteiros e polas pousadas e entre os romeiros que chegan a Santiago, como facía o crego poeta, senón pol-as escolas e as academias, nos sistemas e nas produciós dos homes de ciencia. E que porque sabe que non se atopa e que a búsqueda é inútil rise de todo e de si mesma cunha risa boa, ma-

cia, lixeira; pero sigue buscando porque esa búsqueda é a vida e Galicia que ve vivir de cote a vida chea, a pensante e a material.

Era baruda a nosa civilización da Idade Meia. Tan baruda que o lirismo galego co as restantes manifestacións literarias de Galicia fixo trocar o espírito castelao. E así, o povo que fixo as «gestas» do Cid non foi capaz de facer logo a epopeya dos verdadeiros gloriosos feitos de sua raza.

Aquela literatura influira tanto no pensamento castelao que a persoalidade épica de Castela transformouse en unha persoalidade lírica por obra dos poetas dos séculos XII, XIII e XIV e en persoalidade novelesca por que o Amadis de Gaula meteu a Castela polos camiños de ese xénero literario.

De outra maneira non se podería explicar que o povo que veu grandeza no Cid non vise a grandeza dos verdadeiros héroes da Raza.

XAVIER MONTERO.

Madrid, Marzo 1920.

“De Ruada”

Este notabre coro do que Risco i outros irmás d'Ourense nos tiñan feito grandes gabanzas ven percorrendo en xeito trufal as principais vilas galegas.

O mesmo dito coro que o cordro de decramación que ven na sua compañía, conqueriron en xusticia e conquerirán inda máis moitos loureiros.

Gracias a «De Ruada» o gran saineiro galego Xavier Prado (Lameiro) pode ter diante de tódolos públicos da nosa Terra a consagración dos seus merecimentos admirables.

¡Pra qué haxa parvos que digan que o galego, o «enxebre» non s'impón cand'é cousa boa...!

Prégase a todol-os leutores d'iste boletín que teñan algún exemplar d'os números 1, 2, 27, 91, 92, 93, 99, 100 e 112 e non'os coleccionen, o manden a nosa Administración donde fan falta pra compretar a colección.

Lea vostede

A Nosa Terra

Da cultura enxebre

Os valores nazionalistas no estranxeiro

Ph. Lebesgue, o notabre escritor e crítico francés, dille ó noso querido irmán Vicente Risco o seguinte: «La Revue de l'Epoque» publicaria proxaimamente un premier article sur votre mouvement litteraire gallego... Je conte faire passer dans une Anthologie en preparation un poème de Cabanillas...»

Lebesgue, com'outros moitos críticos e literatos estranxeiros, lèn con garimosa atención canto fan os nazionalistas galegos.

Algús nazionalistas galegos veñen xa escribindo en revistas estranxeiras tamén. E eisí o noso feito nazionalista vai conquerindo valimento internazonal.

Séipanno es señoritiños cursis e valdeiros de miolo que inda, xuzgándose a si mesmos, teñen unha sorrisa d'imbéciles pr'ós nosos xeitos galeguizadores. ¡Probes d'eles que inda non poderon decatarse do valor histórico e transcendente do noso movemento fecundo e xurdio!

Pro vede como sin intermedio do castelán, as nosas outas figuras enxebres salvan as fernteiras da Pátria.

Cabanillas, que non ten escrito apenas unha liña en castelán, xa veu traducíndolos seus millores poemas o catalán, e agora verayos traducidos ó portugués e ó francés, sintíndose honrado o seu nome á veira dos de maior sona da literatura universal contemporánea.

Cabanillas, inda mais, recibe encargos de músicos de gran renome pra facer libretos de ópera en galego.

E en troques ¡a onde chega a sona dos poetas galegos qu'escriben na lingua de Castela, conforme ó dito de Villaspesa, pouco axeitada pr'á poesía!

Estes, de certo, moi perdido deben ter o instinto artístico, pra botar man d'un instrumento d'espresión ingrato, sendo donos dun maravilloso e sen somellante.

Vivir pra vere...

Linares fracasou terriblemente na Habana

Eisí tiña que ser, e foi. Díxonolo un notabre xornalista que chegou agora de Cuba, e que non é galego. Dínono os grandes xornaes habaneros. Ademais ás colonias hespañolas da Illa Bes non gustaron certos xeitos de ridículo escepticismo do noso home.

Das conferencias (?) de Linares, nin un pequeno extracto publica a prensa da Gran Antilla. O Teatro Nazional achábase enase valeiro as noites en que se facían obras do autor da estúpida «Casa da Troya».

Pois agora, xuzgaredes do seu intopol-o que imos decir.

C'o título de «Un rato de charla con el Excmo. Sr. D. Manuel Linares Rivas», publicóuse na revista «Galicia» da Habana, un artigo do noso querido correligionario Julio Sigüenza, Miller que un artigo, una intervú.

N'esta intervú dixo tantas parvadas o señor Linares Rivas, que comentalas pareznos ridículo.

En Cuba, coma n'outros moitos países, inda se ten un falso conceuto dos prestizos culturais. E tomar a Blasco Ibáñez por home capaz de falar alge con sustancia ideolóxica ou a Linares Rivas, é cousa que fai rir ás pedras.

Don Manoeliño, nasceu en Madrid, leva chantado na i-alma o chulismo señoritil da corte e está sempre en chistoso. Non fai outra cousa que chistes e verbas mordentes. Conece a Galicia com'un turista. O seu único merecemento consiste n'unha gran habilidade pra desenrolar fábulas teatraes e pra, peliscando aquí e aló, facer do alleo tems que chama orixinaes.

O seu valor é o de comediógrafo. Pro de comediógrafo efectista, falso, que diante de poucos anos ninguén lembrará nin pra ben nin pra mal. Trai asuntos á escea hespañola que xa son vellos en «París de Francia». Pro como Hespaña fica no môr atraso, o público comulga con rodas de moño.

Falando da emigración, ocurriúsello dicir ó señor Linares qu'é beneficiosa pra Hespaña e pra Galicia. Que os emigrantes gallegos son propietarios d'unha chea de terreos, cousa que non sucede c'os andaluces. E que si por se iren os homes, poidera haber falla de brazos, com'os sostituen as mulleres; pois todo compensado.

Logo afirma que non hai rexurdimento da literatura galega. Qu'en Galicia non se fala o galego, senón un moi cativo castelán, e que nengún campesino da nosa Terra entende, si llo lèn, un libro en galego.

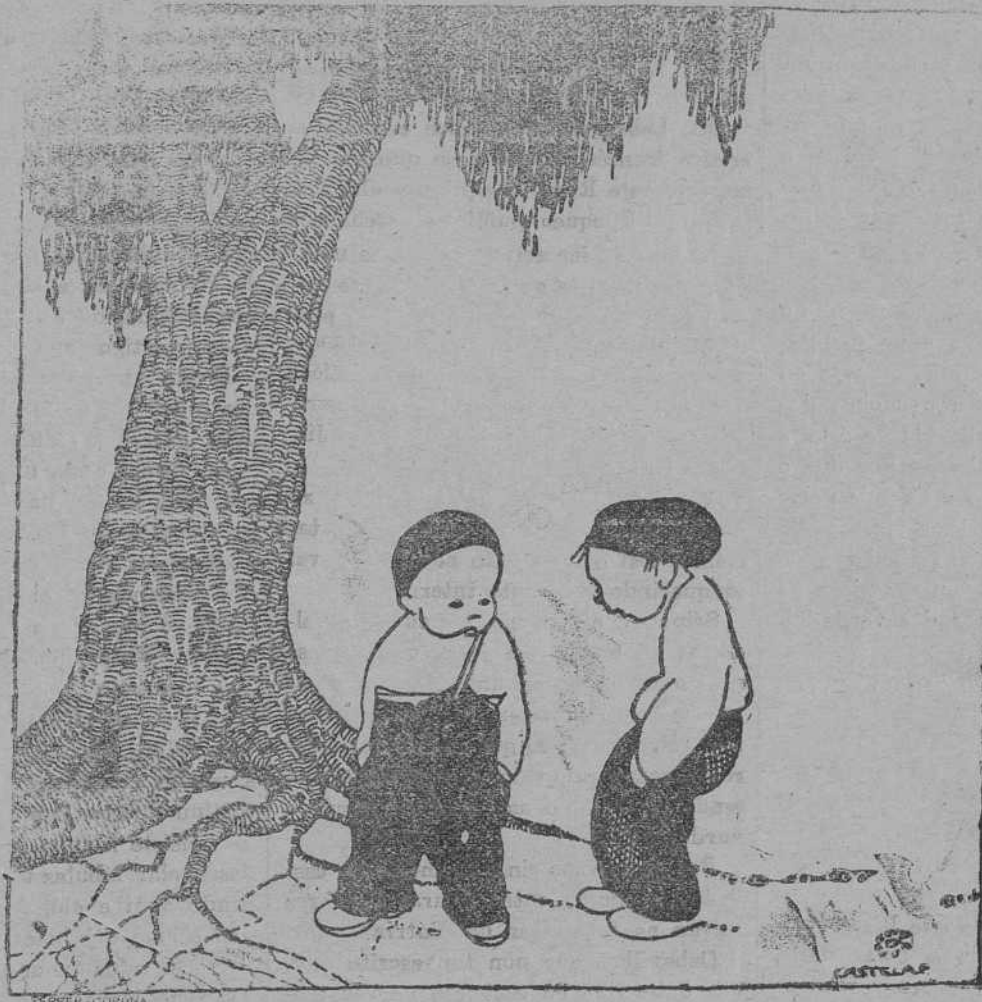
Asegura mais tarde que o teatro galego non ten vida nin pode téla.

E partidario somente d'unha autonomía administrativa.

¡Vichedes parvadas mas imbéciles! ¡Haberá analfabeto capaz de ceibalas piores?

A emigración, pode ser un ben momentáneo. Pro causa de que Galicia non xurda revolucionariamente, como

COUSAS DE NENOS?, por Castelao

—O que sinto eu é qu' algún que maltratou a miña mai morra denantes de qu' eu sexa h ome.

compre ó seu progreso, pód trocarse no país que sexa capaz de soste a dez millóns d'habitantes. N'un Bética do Atlántico.

Non hai rexurdimento da literatura galega. ¡Non xurdira, entón, con Rosalía, Curros, etc.? ¡Pois si «xurdira» con eses nomes, como non ha «rexurdir» agora c'o Cabanillas, Taibo, Abente, Ribalta, Noriega, Xavier Prado e moitos mais que fan cousas millores na nosa língoa das que se teñen feito en castelán! Val mais «O Fidalgo», como obra teatral de raza, feita por un zapateiro, que tódalas de Linares. Valen mais os gabinetes enxebres de Xavier Prado, que tod'os comediós do autor da comedia falsa «A Garra».

Non se fala o galego, en Galicia. ¡E logo que falan nas nosas montañas? ¡E, fose a elas o parvo Linares!

Que non entenda os campesinos a lectura d'un libro galego. E como nos entenden ós que lle falamos e lémos en galego nos mitís e nas obras teatraes?

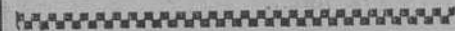
¡Unha autonomía administrativa...! Ten razón o irmán Sigüenza: en Linares fala o senador, o senador caoi- quil, ridículo, qu tivo que sere inscrito

nas listas do «Centro Gallego» da Ha- a coma nado en Madri.

Esa si qu'«comedia», a millor come- de Linares: ¡vele ceibando tonte- rías a xeito de decraraciós trascenden- taes.

Pol-o que respeita ó teatro galego, diciremos que poderá ter tanta vida com'o castelán, se querémol-os galegos, conforme demostramos algunhas veces.

¡Agora mesmo non está preferindo o público cruñés as cousas enxebres do coro «De Ruada» a todol-os zarzuelós doh zarzueleiros casteláns?

Entre paréntesis

SAUDADE

O «saudosismo» ven de «saudade» E ¡qu'è «saudade»? Imos falar somentes da verba, pois achamos un documento curioso.

Don Adolfo de Castro, gaditano, aló pol-o ano 79 n'unhos estudos de bô decir e d'arcanidades da fala castelán, tratou d'espriar o orixe d'aquela verba. Coida que nasceu a mesma cando as primeiras conquistas de Portugal en África. Os soldados d'aquel tempo

qu'emprinciaron a sentir o mal d'a ausencia da pátria, da dona, da noiva e dos fillos, por estaren á custodia da fortaleza de Ceuta, chamaron áquel mal o mal de «Ceudda»—trasformación da voz «Septa» feita pol-os berberiscos. E no fermoso libro de Herculano «O monxe de Cister», cítálase a mesma verba, reconocéndolle orixe hebreu.

A «Saudade», según don Adolfo de Castro, cicais poidera terse derivado de «Soedade», contracción de «Soledad», trocándose o ditongo «oe» en «au».

O certo, emporiso, deixando de man a custión d'etimoloxías, e que dende que as armas portuguesas interviron na conquista da illa da Madeira e na de Alcazarquivir, Arcila, Tánger, Cabo Verde e Azores, «saudade» foi a verba co'a que significaban os seus delicados sentimentos entremedias d'aquelas gro- riosas e admirabres ausenzas, os gue- rreiros da Lusitania. E a isto convén axoitármonos.

Conforme lembra o propio don Adol- fo de Castro, Lope de Vega falou das «soledades tristes» de «u querida pren- ». E un poeta de Romancero, dixo: «Soledad que adige tanto ¡qué peche habrá que la suera!».

Pero «Soledad»—adiverteuno o señor de Castro, com'o adivertimos nós todos— non é «saudade», «saudade» é moito mais: a delor da soedá ou da lonxanía do ouxeto dos nosos amores; o pensamento que a soedade inspira. In preconceuto filosófico d'aquela, que cristaliza de xeito esquisito e innatista o curazón todo lirismo da raza galai-

Xa Camoens chamara «saudosos» ós campos que rega o Mondego, no falare das melancónias amorosas da infeliz Inés de Castro.

«Saudade», pois, é tod'a terrura dos nosos sentimentos, a fé dos nosos espritos, a forza das nosas vountades, tod'a arela das nosas espranzas raciaes. A verba crave da civilización en potencia d'un pobo con fonda persoalidade de seu..

A. VILLAR PONTE.

Como en Irlanda

A insurrección d'Irlanda, é seria. Lémos novas d'ela con fondo interés.

Os rexoas celtas da «Verde Erin», esnaquizaron, con lume i-esprosvivos, corenta oficiñas recaudadoras de tributos e algunhas Aduanas.

A organización do movemento libertadore foi ben preparado. Todo mantívose segredo hastra a data mesma do erguimento armado.

Cando nos lembramos de que Alfredo Brañas, dixo:

¡¡Como en Irlanda
érguete e anda...!!

“Donosiña”

Noso querido irmán Xaime Quintanilla, estrenou no Ferrol a súa traxedia d'amore n'un entroitto e tres actos, nomeada «Donosiña».

Foi o estreno un grande e xusto éxito. «Donosiña» da que xa temos falado ós nosos lectores, é unha obra capaz de se poder comparare co'as mais hábiles e fortes do teatro castelán.

Quintanilla co'ela probou que pode ser un dos meirandes dramaturgos da Iberia.

«Donosiña» ha recorrer en trunfo toda Galicia e aínda tamén trunfal ha salvar-as fronteiras da nosa patria.

Oxe, sen tempo pra mais, contentámonos con lle dare a embora cordialísima ó notabre escritor nazonalista.

Postal de Madri

Pr' «A Nosa Terra»

Na Disposición d'Humoristas trunfou prenamente o arte galego.

Castelao, o admirable artista, per-

sentou «O cego vai de romaría», que é un cego i-o seu lazarillo, c'un fundo de paisaxe verde. E un cadro prodixioso. O paisaxe do fundo da moita saudade da patria. E quizabes o cadro mais real e mais siceiro de todol-os que s'expoñen.

Sobrino Buhigas ten tres evocazóns de casas galegas, tamén cheas de sprito celta.

Jaime Prada, Casares Mosquera, Xulio Prieto, Mancoel Méndez, tran intresantes motivos da terra.

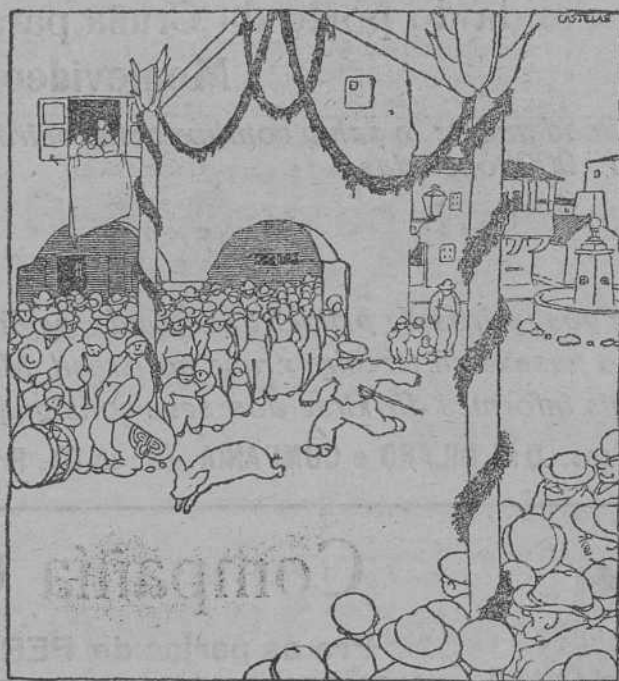
Ademais hai outros artistas como Ri-

bas, Bujados, Juan Luís, Fran o Castro-Gil, que inda non facendo arte esencialmente galego, deixan en bon lugar a terra onde nasceron.

Hai qu'ir amostrando a Hespaña os nosos verdadeiros valores na literatura e no arte—que son os verdadeiros valores d'eternidade— pra desfacer a creenza que teñen de nós eiquí. Claro: Xusgan pol-os políticos qu'exporta Galiza! Galiza exporta a Madri moitos xatos e moitos políticos.

EU.

O DIPUZADO POR VEIRAMAR NOVELA DE GONZALO LÓPEZ ABENTE

Esta interesante e modernísima novela en idioma galego, está posta a venda nas principais librería de Galicia.

PRECIO 3 REAS

Compendio de Gramática Gallega

PRECIO 2 REAS

VÉNDENSE:

Na Cruña	} Administración «A NOSA TERRA» } IRMANDADE DA FALA.	} Meria Pita, 77.
Ferrol. . . .		
Lugo	} Id. id. Gerardo Castro.	}
	Id. id. Angel Porto.	
Santiago. .	Id. Editorial «Eco de Santiago».	
Orense . . .	Id. id. Viuda Pérez Resvie	
Monforte. .	Id. Antonio Fernández Piñeiro.	

False c rrego de toda
cras de traballos gr -
ficos, en imprenta, lito-
grafia e fotografado,
ansi coma sellos de
caucho

A Papeleira Galega

"PATENTE-SALVAVIDAS,"

O millor pra pintar os fondos dos barcos. Ga-
nou Diproma de Hono-
re, Gran premio e me-
dalla d'ouro nas Expo-
sici s de París
e Londres.

REPRESENTANTE:

F. Bertran y Mirambell (Vigo
Coruña)

COMPAGNIE DE NAVIGATION SUD-ATLANTIQUE

Salida do porto da Cruña para Bah a, Rio de Xaneiro, Santos,
Montevideo e Bos- ires

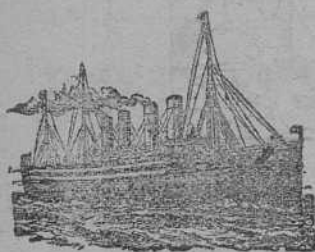
Aproisimadamente e salvo continxencias sa r  do porto da CRUÑA o paquebot correo francés de 10.000 toneladas

Ademite pasaxeiros de primeira, segunda, segunda intermedia e terceira crase.

Prezo do pasaxe en terceira crase ao Brasil, Montevideo e Bos Aires Pesetas 359'60

Para mais informes dirixirse aos seus consignatarios:

Sres. OYA GILARD e COMPANIA, (S. en C), Praza d'Ourense 2 B e Feixoo, 2.—A CRUNA

Compa a Chargeurs Reunis

Pra os portos de PERNAMBUCO, RIO JANEIRO, SANTOS,
MONTEVIDEO e BOS-AIRES, sa r  da CRUÑA sobor do 19 de
Abril, o lixeiro e magnífico vapor

CEYLAN

de 10.000 toneladas

Admite pasaxeiros de cámara e 3.^a cras.

Prezo do boleto de TERCEIRA crase Pesetas 374'60

Nenos mais novos de dous anos, un gratis por familia.

De dous a 10 anos, pagan medio pasaxe. Maiores de 10 anos, pasaxe enteiro.

NOTA INTERESANTE.—As mulleres que leven nenos que non chegan aos 10 anos, chavadas pol-os seus maridos, non poden embarcaren pra BOS-AIRES si non presentan n'esta Agencia un certificado PRECISAMENTE do DEPARTAMENTO de EMIGRACION de BOS-AIRES, permit ndolles o desembarcaren na REPUBLICA ARXENTINA. Non teñen valor algun, as cartas de chamada, autorizacions, nin poderes dados ante os C nsules hespa oles.

As mulleres que se atopen n'estas condicions e non presenten NECESARIAMENTE o dito certificado, non poden embarcar. Tam en teñen que presentaren o mesmo certificado os emigrantes que teñan MAIS de 60 ANOS e non vaian acompañados da sua familia.

O día fixo da saida anunciar se con oportunidade.

Os pasaxeiros teñen de presentarse n'esta Agencia cinco días antes da saida do vapor.

Pra informes dirixirse aos Agentes Keneraes en Hespaña,

ANTONIO CONDE (Fillos).—PRAZA d'OURENSE, 2—A CRUÑA

EFECTOS NAVALES

— DE —
FERRER Y COMPAÑÍA—SUCESORES
F. BERTRAN e MIRAMBELL
Vigo e A Cruña
 CASA FUNDADA EN 1868
 Artigos xeneraes pra equipo da Marina Militar, vapores, barcos de vela e pescadores

A FARTANZA

— DE —
CRISTINO P. REY
PROGRESO, 40.—A CRUÑA
 Esta casa e a que millores viños de Lágrima vende, así como de Valdeorras, licores e coñás.
 Visitade esta casa e quedaredes satisfeitos.

LA MODERNISTA

GRAN SALÓN DE BARBERÍA
 — DE —
RAMOS E ACEA
San Andrés, 94-1.º—A CRUÑA

Estabrecimento de primeiro orde, dotado de estufa de desinfección e todol-os aparatos hixiénicos. Especialidade en lavados de cabeza, locíos e friccións de todas clases.
Nota: Neste estabrecimento atopará o público un servício permanente a cárrago dos seus propietarios, antigos dependentes das mais importantes peluquerías desta capital.

LA SALUD
CASA DE BAÑOS
A MILLOR DA CRUÑA
 Avenida de Rubine, 22 (Riazor)

Materiales de Construcción
CEMENTO ASLAND
MADEIRAS—CARBÓN
 Centro Xeneral de Seguros
Ignacio Pedregal
NA CRUÑA

Gran H. Universal

Rúa da Reina (da Raíña), 21—LUGO
O MAIS NOVO E MILLOB

Ten carto de baño moderno. Dispón de teléfono (núm. 116) e de coche da casa pra todol-os trens.

O GRAN H. UNIVERSAL merece sur visitado

Hotel Continental

CASTELAR, 8 e OLMOS, 28
O MELLOR SESVIDO

— DE —
M. Losada Prado
A CRUÑA

Frábica Mecánica
::: de Calzado :::

— DE —
ANXEL SENRA

RUA XUAN FLOREZ

Depósito: Cantón Grande, 15
A CRUÑA

FARMACIA EUROPEA

— DE —
LOPEZ ABENTE
REAL, 55

A millor surtida da Cruña e un dos estabrecimentos da súa crase que mais honran a Galicia. Montada con arrego ós derradeiros adiantos.

Gran Café da Marina

— DE —
JOSÉ RODRÍGUEZ de VICENTE
Urzáiz, 11
BAYONA

COMPAGNIE GENERALE TRASATANTIQUE

VAPORES CORREOS DE GRAN VELOCIDADE

Servicios direitos dende o porto da Cruña

El día 17 de Abril aproisimadamente e salvo continxencias, sairá para a **Habana e Veracruz** o rápido paquete correo

Chicago

Prezos do pasaxe (incruído os impostos)

	Habana	Veracruz
Primeira crase.		
Ponte paseó:		
Camarotes de luxo.	Ptas. 2.053'75	2.138'75
Id. exteriores.	» 1.668'75	1.753'75
Ponte superior:		
Camarotes exteriores.	» 1.498'75	1.593'75
Id. interiores.	» 1.293'75	1.378'75
Ponte inferior	» 1.103'75	1.088'75
Segunda crase.	» 808'60	798'60
Preferencia.	» 328'60	343'00
TERCEIRA CRASE.		

O día fixo de saída anunciaráse oportunamente.
 O pasaxeiro que desexe embarcar ten de remitir seguidamente o nome e mail-o importe do pasaxe, sen emprender viaxe hastra que teña a conformidade do Consinatario de que se lle reservou a praza
 Os emigrantes e todol-os equipaxes, son levados a bordo por conta da Compañía.
 Para toda clás d'informos sóbor de datas de saída prezos do pasaxe e tipos de flete, dirixirse o seu Consinatario

D. NICANDRO FARIÑA.—Rúa de Compostela, esquina á Praza de Lugo

LA PROVEEDORA GALLEGA

DE

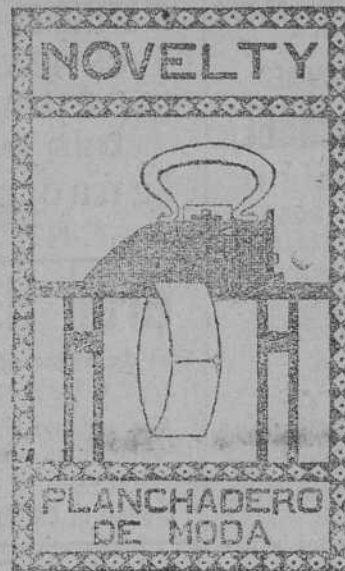
Xuan Vázquez Pereiro

A millor fábrica de chocolates de Galicia, sita na Rua estreita de San Andrés.--A CRUÑA

Irmans: si queredes estar sans e fortes tomade todol'os días unha cunca do rico chocolate que fabrica esta casa, e veredes como sin darvos conta estades ledos e traballades sin sentir o mais cativoiro cansancio, porque gozaredes de boa saúde.

¿Por qué é isto? porque os chocolates que fai esta casa, fanse cós millores productos i-a limpeza mais exquisita.

PROVADEOS E CONVENCERÉDEVOS

GRANDES TALLERES DE LAVADO E PRANCHADO DE ROUPA NOVA E DE USO

Despachos contraes:

A Cruña: Cantón Pequeno, 12
Vigo: Praza da Constitución, 12

Sucursal na Cruña:

Estreita de San Andrés, 12
Praza de Azcárraga, 4
Sad Agustín, 22

Sucursal en Vigo:

Circo, núm. 5

Todal-as nosas sucursales ostentan un leñeiro como sinal, qu'è reprodución da marca de garantía eiqui estampada.

Recíbense encárgos de fora, y-espídense por meio das nosas sucursales.

Si no lugar onde vosedés reside non-a hay, sirvase manifestarnos seus desexos de mandárenos os seus encárgos.

Os viños e coñás millores

son os qu'eisporta a casa de PEDRO DOMEQ, de Xerez Fronteira, fundada en 1734. A casa máis antiga de Xerez.

O vermouthe mais selecto

de mundial e reconecido sona é o ZINZANO (Torino),

Pra viños de mesa

non hay outros com'os dos cosecheiros eisportadores Señores R. LOPEZ DE HEREDIA (Haro). Casa central: Pazo da Equitativa.—MADRID.

Representante eisclusivo (matriculado) de todas istas marcas:

JOSÉ C. JUNCOSA

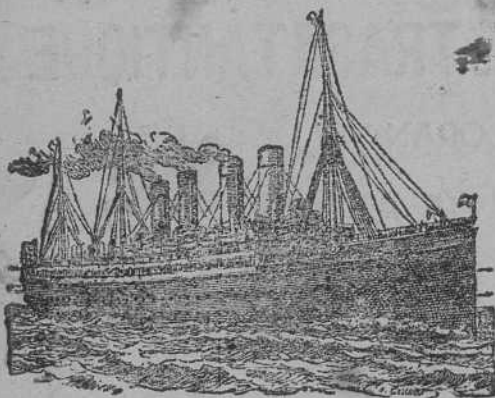
Galera, 39 é 41-2.º piso.—A Cruña

Leutores

Quen queira ter un traxe bo, xeitoso e que lle coste pouco diñeiro, que o faga na Kastería de

Xosé Varela da Costa

Rua do Circo, 16.—VIGO

LLOYD REAL HOLANDÉS

AMSTERDAM!

(KONINKLIJKE HOLLANDSCHE LLOYD)

Viaxes rápidos ó Brasil e a Arxentina pol-os acretados vapores-correios.

GELRIA, ZEELANDIA, FRISIA E HOLLANDIÁ

Saídas fixas-regulars da Cruña e Vigo, admitindo pasaxeiros de 1.ª, 2.ª, 2.ª intermedia e 3.ª clás

Pra informes respeito a datas de saídas e prezos de pasaxes dirixirse ó Axeute xeneral da Compañía en España

D. Raimundo Molina e Couceiro

CONSIGNATARIO

NA CRUÑA E VIGO